

Πάνδημος εορτασμός της 159ης επετείου της Αρκαδικής Εθελοθυσίας

/ [Ιερές Μονές](#)

Με λαμπρότητα και πάνδημη συμμετοχή εορτάσθηκε, στην ιστορική Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Αρκαδίου, στο Ρέθυμνο, η 159η Επέτειος της Αρκαδικής Εθελοθυσίας του 1866.

Το πρωί του Σαββάτου, 8 Νοεμβρίου 2025, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου **κ. Πρόδρομος** χοροστάτησε κατά τον Όρθρο και στη συνέχεια τέλεσε την Αρχιερατική Θεία Λειτουργία, στο Καθολικό της Ιεράς Μονής Αρκαδίου, συμπαραστατούμενος από κληρικούς της Ιεράς Μητροπόλεως Ρεθύμνης και Αυλοποτάμου και άλλων εκκλησιαστικών επαρχιών, συμπροσευχομένου από του Παραθρονίου του Καθηγουμένου της Ιεράς Μονής Αρκαδίου, Πανοσιολ. Αρχιμ. Τίτου Βαμβακά.

Προ της απολύσεως της Θείας Λειτουργίας, ο Σεβασμιώτατος αναφέρθηκε στα

σπουδαία και επίκαιρα μηνύματα της Αρκαδικής Εθελοθυσίας και τόνισε την ανάγκη όλοι μαζί να υπηρετούμε και διακονούμε αυτήν την αληθινή λεβεντιά της Κρήτης, σε αντίθεση με όσα, τον τελευταίο καιρό, προβάλλουν την Κρήτη μας για τους λάθος λόγους.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας, άπαντες μετέβησαν στην Πυριτιδαποθήκη της Μονής, όπου τελέσθηκε Ιερό Τρισάγιο για την ανάπαυση των εν Αρκαδίω ολοκαυτωθέντων και πεσόντων ηρώων της Πίστεως και της Πατρίδος μας.

Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε Επίσημη Δοξολογία, στο Καθολικό της Μονής, με

την παρουσία πλήθους κόσμου και όλων των Τοπικών Πολιτικών, Στρατιωτικών και Αστυνομικών Αρχών, ενώ την Ελληνική Κυβέρνηση εκπροσώπησε ο Υπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας και Βουλευτής Ρεθύμνου κ. Ιωάννης Κεφαλογιάννης. Κατά την Δοξολογία, τον Πανηγυρικό της ημέρας εκφώνησε με γλαφυρό και συγκλονιστικό τρόπο ο Ελλογιμώτατος κ. Νεκτάριος Παπαδογιάννης, Καθηγητής Πανεπιστημίου και Αντιδήμαρχος Παιδείας, Νέας Γενιάς και Δια Βίου Μάθησης του Δήμου Ρεθύμνης.

Μετά το πέρας της Δοξολογίας, πραγματοποιήθηκε Επιμνημόσυνη Δέηση και κατάθεση στεφάνων στο Μουσείο της Ιεράς Μονής Αρκαδίου, ενώπιον των καρών και των λειψάνων των ηρώων της Αρκαδικής Εθελοθυσίας.

Τέλος, από την Ιερά Μονή προσφέρθηκε μοναστηριακή τράπεζα προς όλους τους επισήμους και τους πολυπληθείς προσκυνητές, που συνέρρευσαν από όλα τα μέρη της Κρήτης.

Παρατίθεται παρακάτω η Ομιλία του κ. Νεκτάριου Παπαδογιάννη:

Κάθε φορά που ανηφορίζουμε προς την Ιερά Μονή Αρκαδίου αισθανόμαστε πως δεν πλησιάζουμε μόνο έναν χώρο προσευχής και ησυχασμού, αλλά ένα παγκόσμιο σύμβολο ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Εδώ όπου η πέτρα κρατά ακόμη τη φλόγα, κι ο άνεμος, άλλοτε δυνατός, σκορπίζει τον απόηχο της μάχης και της μεγάλης έκρηξης, κι άλλοτε απαλός ψιθυρίζει το λυτρωτικό τέλος. Κάθε ανάσα, «πάσα πνοή», είναι μνήμη και ταυτόχρονα πυξίδα.

Με την Επανάσταση του 1821, η σύγχρονη Ελλάδα έκανε τα πρώτα της βήματα προς την ελευθερία. Είναι πλέον ένα μικρό αλλά σχετικά ανεξάρτητο κράτος, βέβαια στρατιωτικά ανίσχυρο, οικονομικά και πολιτικά εξαρτώμενο από τις «μεγάλες δυνάμεις» της εποχής αλλά με ελπιδοφόρες προοπτικές που βασίζονταν στην μεγάλη ιστορική του παρακαταθήκη.

Όμως, αυτό το ξημέρωμα της ελπίδας άφησε τη μεγαλόνησο έξω από τα σύνορα του νεοσύστατου κράτους, βυθίζοντας τους Κρητικούς σε βαθιά απογοήτευση. Από εκείνη τη στιγμή, ξεκινά άλλος ένας αιώνας γεμάτος φωτιά και αίμα. Ένας αιώνας

επαναστάσεων και σκληρών καταστολών. Με τις μεγάλες δυνάμεις αντίθετες σε κάθε αλλαγή του Status-Quo και το μικρό και ανίσχυρο Ελληνικό κράτος αδύναμο να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, παρά την θέλησή του.

Σε αυτές τις συνθήκες, δεν μπορεί να μην σταθεί κανείς με δέος μπροστά στην ακατάβλητη θέληση του Κρητικού λαού για ελευθερία και Ένωση με την μητέρα Πατρίδα. Μια φλόγα που δεν έσβησε ποτέ, ένα πνεύμα ελεύθερο, ανυπότακτο, που αρνήθηκε να συμβιβαστεί με τα δεσμά. Οι ξεσηκωμοί στη Κρήτη διαδέχονται ο ένας τον άλλον, σχεδόν κάθε δεκαετία μετά το 1821, συχνά καταλήγοντας σε τραγωδίες ποτισμένες με αίμα.

Ήταν το φθινόπωρο του 1866, όταν η Κρήτη αποφάσισε για άλλη μια φορά να σηκώσει κεφάλι. Αυτή τη φορά και η παιδεία παίζει το ρόλο της: η επανάσταση είχε, εκτός από Εθνικό και Θρησκευτικό, και πολιτικό υπόβαθρο. Κρήτες, αποδέκτες των νέων ευρωπαϊκών πολιτικών ιδεών, αμφισβητούν την εφαρμογή των οθωμανικών θεσμών και δημιουργούν ανατρεπτικούς πυρήνες ξεσηκώνοντας τους εξαθλιωμένους Χριστιανικούς πληθυσμούς που κατοικούν στο νησί. Η οθωμανική κακοδιοίκηση, η έλλειψη στοιχειώδους δικαιοσύνης, οι απαγορεύσεις στην Ελληνική παιδεία και την ορθόδοξη λατρεία, η βαριά φορολογία και ο μεγάλος πόθος για ένωση με την μητέρα Ελλάδα αποτελούν τις βασικές αιτίες της επανάστασης.

Στις 21 Αυγούστου του 1866, οι Κρήτες πρόκριτοι και οπλαρχηγοί συγκεντρώνονται στο Ασκύφου Σφακίων και αποφασίζουν ομόφωνα να ξεσηκωθούν, να αγωνιστούν για την κατάλυση της Οθωμανικής κυριαρχίας, να απαιτήσουν την ένωση με την Ελλάδα, να ζητήσουν βοήθεια από την Ελλάδα και τις ξένες δυνάμεις, και να ορίσουν ως ένα από τα κέντρα της Επανάστασης την Ιερά Μονή Αρκαδίου.

Ηγούμενος τότε στην ιστορική Μονή ήταν ο Γαβριήλ Μαρινάκης ένας σαραντάχρονος μοναχός από τις Μαργαρίτες Μυλοποτάμου, μεγαλόπρεπος και φωτισμένος. Είδε πως ο Θεός δεν κατοικεί μόνο στις προσευχές, αλλά και στους αγώνες για το δίκαιο και την Ελευθερία της Πατρίδας. Με θάρρος λοιπόν έθεσε τη Μονή, που ήταν ήδη καταφύγιο πονεμένων ψυχών, στην υπηρεσία του Έθνους.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 24 Σεπτεμβρίου, φτάνει στο νησί μικρή ελληνική βοήθεια. Ένα καΐκι αποβιβάζεται κρυφά στο Μπαλί Μυλοποτάμου, μεταφέροντας λίγα όπλα και πυρομαχικά και δύο αξιωματικούς: τον έμπειρο Συνταγματάρχη Πάνο Κορωναίο από τα Κύθηρα και τον νεαρό, φλογερό Ανθυπολοχαγό Ιωάννη Δημακόπουλο από τη Βυτίνα Αρκαδίας. Ο Κορωναίος προτείνει άμεσες αλλαγές στις εξωτερικές δομές του Αρκαδίου, όμως οι περισσότερες οδηγίες του δεν

τηρούνται. Φεύγοντας για τα ορεινά του Μυλοποτάμου και του Αμαρίου για να στρατολογήσει άνδρες, ορίζει φρούραρχο της Μονής τον Δημακόπουλο, με εντολή να την υπερασπιστεί «μέχρις εσχάτων».

Οι Οθωμανοί, εντωμεταξύ, έχουν πληροφορίες – πολλές, δυστυχώς, και από χριστιανούς προδότες. Ο Σουλτάνος στέλνει τον τουρκοαιγυπτιακό στρατό των Μουσταφά Ναϊλή και Σαχίν Πασά για να “επαναφέρουν την τάξη”. Μάταια ο Μουσταφά Πασάς καλεί τους Κρητικούς να υποταχθούν. Η απόφαση για αγώνα έχει ήδη παρθεί. Οι μάχες φουντώνουν σε Μαλάξα, Σέλινο και Βαφέ Αποκορρώνου.

Στο Αρκάδι έχουν συγκεντρωθεί 964 ψυχές – επαναστάτες, χωρικοί, γυναίκες και παιδιά. Οι ένοπλοι είναι 259, οχυρωμένοι πίσω από το τείχος και τις πολεμίστρες της Μονής. Αρχές Νοεμβρίου, ο Μουσταφά Πασάς εφορμά εναντίον του. Μετά από εκστρατεία στο δυτικό Ρέθυμνο, φτάνει στις 7 Νοεμβρίου έξω από τη Μονή με 15.000 στρατιώτες και πολλούς ατάκτους Τουρκοκρητικούς. Πριν την επίθεση, προσπαθεί να πείσει τον Ηγούμενο να παραδοθεί. Η απάντηση του Γαβριήλ, αμετακίνητη: «Η Μονή δεν παραδίνεται».

Στις 8 Νοεμβρίου, η μάχη ξεσπάει. Ο καπνός σκεπάζει τον ουρανό, ο αέρας μυρίζει μπαρούτι. Οι μαχητές, ελάχιστοι, κρατούν σθεναρά. Οι γυναίκες μάχονται πλάι τους. Πρώτη ανάμεσά τους η ηρωίδα Χαρίκλεια Δασκαλάκη από την Αμνάτο, που πολεμά μαζί με τους γιους της. Το σούρουπο βρίσκει τη Μονή όρθια. Το βράδυ, οι πολιορκημένοι στέλνουν μήνυμα στον Κορωναίο ζητώντας βοήθεια. Ο μικρόσωμος αλλά γενναίος Αδάμ Παπαδάκης από το Πίκρι διασπά τις γραμμές των Τούρκων, μεταφέρει το μήνυμα και επιστρέφει με την απάντηση: «Πράξτε όπως σας ορμηνεύει η παληκαριά σας. Τα παραπέρα είναι του Θεού».

Ξημερώνει 9 Νοεμβρίου. Οι πολιορκητές φέρνουν το μεγάλο κανόνι, τη “Μπουρπάδα Κουτσοχείλα”, και γκρεμίζουν την πύλη της Μονής. Ορμούν μέσα. Η μάχη γίνεται σώμα με σώμα. Ο ηγούμενος Γαβριήλ, σαν νέος Παπαφλέσσας, πέφτει μαχόμενος. Οι περισσότεροι Κρητικοί επαναστάτες σφαγιάζονται.

Τότε, στην καρδιά της Μονής, στην αποθήκη της μπαρούτης, δεκάδες γυναίκες και παιδιά περιμένουν τη μοίρα τους, όπως αυτή είχε ήδη προαποφασισθεί από κοινού μετά από πρόταση του Ηγουμένου. Ο Κωνσταντίνος Γιαμπουδάκης από το Άδελε, με ψυχή λιονταριού, και ατάραχη όψη φωνάζει: «Όποιος θέλει την τιμή του, να ’ρθει να καεί μαζί μου!». Και, περιμένοντας να πλησιάσουν οι Τούρκοι, πυροβολεί στα μπαρουτοβάρελα. Η έκρηξη συγκλονίζει τη γη σκορπίζοντας το θάνατο στους καταπιεστές και τη λύτρωση στους ελεύθερους πολιορκημένους. Από τους 959 πολιορκημένους μόλις 119 σώθηκαν. Χιλιάδες είναι οι νεκροί οθωμανοί. Οι αιχμάλωτοι, τραυματισμένοι και βασανισμένοι, οδηγήθηκαν, όσοι άντεξαν στις κακουχίες και στους προπηλακισμούς, στις φυλακές της Φορτέζας. Ο ηρωικός

φρούραρχος Δημακόπουλος, βαριά τραυματισμένος, φονεύθηκε με λογχισμό λίγο έξω από τη Μονή.

Το Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου συγκλόνισε την Ευρώπη. Οι εφημερίδες του Λονδίνου, του Παρισιού, της Ρώμης και της Βιέννης μίλησαν για την «ηρωική αυτοθυσία του Αρκαδίου». Ο Βίκτωρ Ουγκώ έγραψε: «Η ηρωική Μονή, η δίκη φρουρίου αγωνισαμένη, αποθνήσκει ως ηφαίστειον. Τα Ψαρά δεν είναι επικότερα, το Μεσολόγγι δεν ίσταται υψηλότερα». Έτσι οι ολοκαυτωθέντες Κρήτες έγιναν φορείς ξανά μιας οικουμενικής ιδέας — ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος να είναι ελεύθερος, και πως καμία αυτοκρατορία και κανένα καθεστώς δεν μπορεί να νικήσει την ψυχή του ανθρώπου που αρνείται να σκλαβωθεί.

Το Αρκάδι δεν είναι μόνο παρελθόν και μνήμη. Είναι κάλεσμα στο παρόν και οδηγός για το μέλλον. Από τη μια κάλεσμα στον αδιάλειπτο αγώνα του Έλληνα για αυτοπροσδιορισμό των όρων ζωής του και αντίστασης στην μοιρολατρία και την ατολμία. Και από την άλλη οδηγός για τη διαφύλαξη του πολύτιμου αγαθού της ελευθερίας και της βαθύτερης συνειδητοποίησης της συμβολής του ατομικού καθήκοντος στο γενικό καλό.

Στο άρθρο του «Η άλλη Ελλάδα, η παράλληλη Ελλάδα», ο αείμνηστος δάσκαλός μου Γιώργος Γραμματικάκης μιλά για εκείνη την συχνά αθέατη, μα αληθινή πατρίδα. Την Ελλάδα που δεν κραυγάζει, αλλά πράττει, που δεν υπόσχεται, αλλά υπηρετεί. Είναι η Ελλάδα των ανθρώπων που υψώνουν το ανάστημά τους απέναντι στη φθορά: του Δικαστή που επιμένει στο δίκαιο ακόμα κι όταν όλα γύρω του μοιάζουν άδικα, του Πολιτικού που αντιστέκεται στη γοητεία του λαϊκισμού και της εξυπηρέτησης του ατομικού συμφέροντος και θυμάται ότι η πολιτική, στην ουσία της, είναι πράξη ύψιστης ηθικής ευθύνης και προσφοράς για το γενικό καλό. Είναι η Ελλάδα του Δασκάλου που παλεύει να μορφώσει τα παιδιά στις εσχατιές της πατρίδας μας και στα χωριά μας, των Νέων μας που επιμένουν να δημιουργούν χωρίς να εγκαταλείπουν την προσπάθεια, του Ρασοφόρου που ως μιμητής Χριστού αφιερώνει τη ζωή του στην περίθαλψη του αδύναμου και στην υποστήριξη της αδύναμης ψυχής, του Στρατιωτικού που φυλά νυχθημερόν τα σύνορα, του Αστυνομικού που προστατεύει τους πολίτες με ευθύνη και εντιμότητα σεβόμενος τους νόμους και τη Δημοκρατία, του Πυροσβέστη που ρισκοκινδυνεύει για να σώσει ζωές, του Γιατρού που ξαγρυπνά στο καθήκον και στο προσκέφαλο του ασθενούς και του Αγρότη που κοπιάζει εντίμως να παράξει την τροφή μας με ήθος και αγάπη.

Αυτή είναι η άλλη Ελλάδα, η παράλληλη Ελλάδα του καθήκοντος και της αξιοπρέπειας, η Ελλάδα των αξιών, η Ελλάδα που κρατά ζωντανό στη ρίζα το φρόνημά μας όταν η επιφάνεια μερικές φορές παραπαίει. Και είναι αυτή ακριβώς η Ελλάδα που γεννήθηκε μέσα από τις φλόγες του Αρκαδίου. Γιατί το Ολοκαύτωμα

δεν είναι μόνο μια σελίδα ένδοξης ιστορίας, είναι το αιώνιο σύμβολο της εθελουσίας, της προσφοράς για την Πατρίδα και την Ελευθερίας της, της υπέρβασης του φόβου απέναντι στους ισχυρούς αλλά άδικους, της απόφασης να μη συμβιβαστείς με την ταπείνωση, της Εθνικής Ομόνοιας και της Δημοκρατίας. Όπως τότε οι αγωνιστές του Αρκαδίου προτίμησαν τον θάνατο από τη σκλαβιά, έτσι και η πατρίδα μας θα χρειάζεται πάντα εκείνους που υπερασπίζονται το δίκαιο από την αδικία, την αλήθεια από το ψεύδος, τους δημοκρατικούς θεσμούς από την απαξίωση. Χρειάζεται πολίτες με ήθος και παιδεία, κοινωνίες που δεν ξεχνούν πως χωρίς αξίες και αρετή, χωρίς πίστη και χωρίς θυσία, χωρίς εθνική ενότητα δεν υπάρχει ελευθερία. Το Αρκάδι δεν είναι μόνο μνήμη — είναι πυξίδα. Μας δείχνει τον δρόμο που ενώνει την ιστορία με το μέλλον, τον δρόμο της ανιδιοτέλειας, της ευθύνης, της προσφοράς και της θυσίας για το κοινό καλό.

Ας ενώσουμε, λοιπόν, όλες μας τις δυνάμεις, την καρδιά και την ψυχή μας, για να ξαναγίνει η Κρήτη — η δική μας Κρήτη—τόπος όπου θα βασιλεύουν μόνο η τιμή, ο σεβασμός, η αληθινή παιδεία, οι ιερές ορθόδοξες αξίες μας, ο πολιτισμός και η ειρηνική συνύπαρξη. Να γίνει τόπος που θα απομονώνει, με σύνεση και θάρρος, ό,τι την πληγώνει: την παράνομη οπλοκατοχή και οπλοχρησία, τη ματαιόδοξη επίδειξη ισχύος, το πάθος της εκδίκησης και την επικίνδυνη εξύμνηση της παραβατικότητας. Το Αρκάδι μάς έμαθε πως η αληθινή λεβεντιά δεν κατοικεί στο χέρι της ελάχιστης μειοψηφίας που κρατά το όπλο και πυροβολεί. Δεν βρίσκεται στη λάμψη του πλούτου ούτε στη δύναμη της επίδειξης. Η αληθινή λεβεντιά ανασαίνει μέσα στην ψυχή εκείνου που, όταν το καλεί η ιστορία, προτιμά να θυσιαστεί για τα υψηλά ιδανικά, για τον συνάνθρωπο, για το κοινό καλό.

Ας αφήσουμε, λοιπόν, το ιερό πνεύμα του Αρκαδίου να μπει στις ψυχές μας. Ας το κρατήσουμε ζωντανό στις πράξεις μας, στις αποφάσεις μας, στον δημόσιο λόγο, και στην καθημερινή μας ζωή. Γιατί η φλόγα που άναψε εδώ, στα ιερά αυτά χώματα, δεν είναι φλόγα του παρελθόντος, είναι το φως που μας δείχνει τι σημαίνει να είσαι Έλληνας. Όσο υπάρχουν Έλληνες που θυμούνται, που πράττουν, που αγαπούν την πατρίδα και τις ιερές παραδόσεις μας, χωρίς ιδιοτέλεια και πατριδοκαπηλία και που αν χρειαστεί θα θυσιαστούν — τόσο η Κρήτη θα είναι η απάνω Κρήτη του Πρεβελάκη, η Ελλάδα θα συνεχίζει να είναι η «άλλη Ελλάδα» του Γραμματικάκη, η Ελλάδα της Ατομικής Ευθύνης του Καζαντζάκη, η Ελλάδα του Αρκαδίου, η Ελλάδα της αιώνιας Ελευθερίας, της Δημοκρατίας, της Παιδείας και του Πολιτισμού.

Σας ευχαριστώ!

Νεκτάριος Α. Παπαδογιάννης,
Καθηγητής ΕΛΜΕΠΑ και πρώην Αντιπρύτανης
Αντιδήμαρχος Παιδείας, Νέας Γενιάς

και Δια Βίου Μάθησης Δήμου Ρεθύμνης